Asiantuntija lausunto, Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, torstaina 7.5.2026 klo 12:15 / Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027-2030

1. Yleistä

KEHA-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030.

Selonteossa kuvataan Suomen julkisen talouden tilanne, jota leimaavat hidas talouskasvu, korkea työttömyys, huomattava julkisen talouden alijäämä sekä kasvava velkaantuminen. KEHA-keskus tunnistaa selonteossa kuvatun sopeutustarpeen ja pitää julkisen talouden vakauttamista välttämättömänä.

KEHA-keskus korostaa, että julkisen talouden kestävyyden näkökulmasta ratkaisevaa ei ole ainoastaan menojen sopeuttaminen, vaan erityisesti julkisen sektorin tuottavuuden systemaattinen parantaminen. Tässä yhteydessä työvoimapalveluilla ja niitä tukevilla rakenteilla on keskeinen merkitys, koska ne vaikuttavat samanaikaisesti työttömyyden kestoon, työmarkkinoiden toimivuuteen ja julkisten menojen kehitykseen.

2. Toimintamenosäästöt ja tuottavuus

Hallitus on päättänyt mittavista valtion virastojen toimintamenomäärärahoihin kohdistuvista säästöistä. Säästöt on kohdennettu ja kohdennetaan virastojen toimintamenomomenteille ministeriöiden tekemän valmistelun pohjalta. KEHA-keskuksen toimintaan osoitetut määrärahat tulevat pääsääntöisesti työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan momentilta 32.01.02 Elinvoimakeskusten toimintamenot.

Momentin 32.01.02 määrärahasta on varattu KEHA-keskukselle määrärahoja myös työllisyyden ja elinkeinojen edistämiseen. KEHA-keskuksen vastuulla ovat muun muassa työvoima- ja kotoutumistehtävien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja neuvontapalvelujen tuottaminen, tiedolla johtamisen tukipalvelut, työttömyysturvaan ja palkkaturvaan liittyviä tehtäviä sekä osaajien maahanmuuton edistäminen osana ns. Work in Finland -toimintoa.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027–2030 esitetyt toimintamenomäärärahasäästöt kohdistuvat merkittävästi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Elinvoimakeskusten toimintamenomäärärahojen vuoden 2026 määrärahataso (186 M €) sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä. Julkisen talouden suunnitelman mukaan ao. momentille kohdistuu vuosittaisia lisäsäästöjä vuosina 2027–2030 siten, että säästö vuonna 2030 on jo 30,6 M € (16 %).

KEHA-keskus esittää huolensa toimintamenomäärärahoihin vuosille 2027–2030 kohdistuvista mittavista lisäsäästöistä ja niihin kohdentuvista uusista säästötarpeista. Julkisen talouden suunnitelman mukaan kehyskaudella jatketaan hallitusohjelman mukaisesti valmisteltujen hallinnonalojen tuottavuusohjelmien toimeenpanoa. Niiden keskeisiä elementtejä on mm. digitalisaation hyödyntäminen.

KEHA-keskus pitää merkittävänä riskinä sitä, että digitalisaation tuottamat mahdollisuudet tehostaa prosesseja sekä tuottaa merkittäviäkin säästöjä jäävät toteutumatta julkisen talouden suunnitelmassa esitettyjen mittavien säästöjen vuoksi.

Samalla KEHA-keskus korostaa, että sopeutustoimien vaikutuksia tulee arvioida ennen kaikkea tuottavuuden ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirryttyä kunnille valtion vastuulla olevien tukirakenteiden toimivuus on keskeinen edellytys sille, että palvelujärjestelmä kokonaisuutena voi toimia tehokkaasti ja kustannusvaikuttavasti.

KEHA-keskus toteaa, että toimintamenojen sopeuttamista on jo toteutettu mittavasti prosesseja kehittämällä ja toimintoja yhdenmukaistamalla. Lisäsäästöt edellyttävät poliittisia linjauksia sekä lainsäädäntöuudistuksia tehtävien karsimiseksi. Lisäksi keskeistä on huomioida, että mikäli säästöpaineet edelleen lisääntyvät ilman mahdollisuuksia investoida tuottavuutta parantaviin ratkaisuihin, syntyy *riski siitä, että sopeutustoimet heikentävät palvelujärjestelmän kykyä tuottaa tuloksia suhteessa käytettyihin resursseihin*.

3. Digitalisaatio, automaatio ja tuottavuushyödyt

KEHA-keskus on valtionhallinnon edelläkävijä uusien teknologioiden ja ratkaisuiden kehittäjänä. KEHA-keskus on mm. lanseerannut Elinvoimakeskuksille uuden agenttipohjaisen yritysten rahoitusneuvojan keväällä 2026. KEHA-keskus korostaa, että automaation ja tekoälyn hyödyntäminen on keskeinen keino parantaa julkisen sektorin tuottavuutta.

Erityisesti suurivolyymisissa ja pitkälti sääntöpohjaisissa prosesseissa automaatio mahdollistaa asiantuntijatyön kohdentamisen vaativampiin ja vaikuttavampiin tehtäviin.

KEHA-keskuksessa tehdyt tarkastelut osoittavat, että osa automaatiokohteista maksaa itsensä takaisin hyvin lyhyellä aikavälillä. Esimerkiksi työttömyysturvan käsittelyn automaatio eri lausuntotyypeittäin maksaa itsensä takaisiin noin 6–18 kuukaudessa (Yhteensä lausuntoja annetaan vuositasolla hieman alle 2 milj. kappaletta. Näistä peruslausuntojen osuus on noin 1,6 miljoona kappaletta ja asiantuntija lausuntojen osuus yli 300 000 kappaletta). Vaikka vaikutusarviot ovat suuntaa antavia ja perustuvat rajattuun aineistoon, ne havainnollistavat, että oikein kohdennetuilla kehittämisinvestoinneilla voidaan saavuttaa pysyviä tuottavuushyötyjä ja kustannussäästöjä jo varsin lyhyellä aikajänteellä.

Tekoälyn hyödyntämiseen liittyvää yhteiskunnallista hyötypotentiaalia työmarkkinoiden dynamiikan kiihdyttäjänä ei ole vielä ulosmitattu. Tekoälyn avulla työpaikkojen täyttymistä ja työttömyysjaksojen kestoa voidaan lyhentää merkittävästi parantamalla työnantajien ja työnhakijoiden välistä kohtaantoa. Tekoäly tukee työnantajia laadukkaampien ja täsmällisempien työpaikkailmoitusten laatimisessa sekä osaamistarpeiden selkeämmässä jäsentämisessä. Vastaavasti tekoäly voi auttaa työnhakijoita tunnistamaan ja sanoittamaan omaa osaamistaan aiempaa tarkemmin. Näin tekoäly tukee osaamistarpeiden ja osaajien tehokkaampaa yhteensovittamista. Lisäksi tekoälyä voidaan hyödyntää työnhakijoiden ohjaamisessa oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti tarkoituksenmukaisempien palvelujen piiriin.

KEHA-keskus pitää tärkeänä, että julkisen talouden sopeutustoimissa tunnistetaan tämä dynamiikka: *tuottavuutta ei voida parantaa pelkästään menoja vähentämällä, vaan se edellyttää myös hallittuja investointeja järjestelmiin, automaatioon ja toimintatapojen kehittämiseen. Keskeistä on, että kun digi/AI hankkeita rahoitetaan, niiden hyödyntäjien tulisi sitoutua tuottavuuden lisäykseen*.

4. Tiedon ja analyysin merkitys tuottavuuden parantamisessa

Tieto on keskeinen ja merkittävä tuottavuustekijä. Palvelujen kohdentaminen, vaikuttavuuden seuranta ja resurssien tehokas käyttö edellyttävät ajantasaista, vertailukelpoista ja valtakunnallisesti yhtenäistä tietopohjaa.

KEHA-keskus vastaa työvoimapalveluihin liittyvästä kansallisesta tiedontuotannosta ja tiedolla johtamisen tukirakenteista. Näiden tehtävien merkitys korostuu erityisesti kun palvelukäytännöt ovat vielä vakiintumassa ja päätöksenteon tueksi tarvitaan luotettavaa kokonaiskuvaa.

KEHA-keskus pitää tärkeänä, että tiedontuotanto ja analyysikyvykkyys nähdään osana julkisen sektorin tuottavuusinfrastruktuuria, ei erillisenä hallinnollisena tukitoimintona. Tieto on peruslähtökohta koko palvelujärjestelmän ohjaamiselle, kehittämiselle ja poliittiselle päätöksenteolle.

5. Yhteenveto

KEHA-keskus pitää julkisen talouden vakauttamista välttämättömänä ja korostaa, että sen onnistuminen edellyttää menojen sopeuttamisen ohella määrätietoista tuottavuuden parantamista. Tämä tarkoittaa erityisesti automaation ja digitalisaation hyödyntämistä sekä vahvaa tiedolla johtamisen kyvykkyyttä.

Tuottavuusnäkökulmasta keskeistä on mahdollistaa sellaiset kehittämisinvestoinnit, joiden avulla voidaan saavuttaa pysyviä säästöjä ja parantaa palvelujärjestelmän vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä.

Tämä asiakirja on hyväksytty/allekirjoitettu viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt vastuualueen johtaja Jaakko Westerlund ja ratkaissut johtaja Heikki Heikkilä.

Jakelu Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta